

KÖK SORUNLAR HAKKINDA AÇIKLAMALAR

1. "Kök Sorun" kavramının tanımı

Kendi aralarında bileşimler yaparak, kendilerinden daha farklı görüntüde ve çok fazla sayıda sorun üreten sorunlara "Kök Sorun" adı verilmektedir. Batılılar bu kavrama "Source Cause" ya da "Root Cause" adını vermektedirler. Bunların, çeşitli yansımalarına ise *Görünen Sorun* (Phantom Cause) adı verilmektedir.

2. Sorun Alanları

Sokaktaki insanımızın çeşitli yaşam kesitlerinde karşılaştığı, ancak nerelerden kaynaklandığı konusunda üzerinde durmadığı, dursa da elindeki imkanlar nedeniyle çoğunlukla pek bir şey yapamayacağı "*Görünen Sorunlar*" çok sayıdadır. Sayıları çok olmasına rağmen öncelikli sayılabilecek başlıca *Görünen Sorun* alanları şöyledir :

- Milli bütünlük ile ilgili sorunlar
- Terör, anarşi
- Sağlık sorunları
- Eğitim sorunları
- İşsizlik+ gelir yetmezliği + hayat pahalılığı
- Çeşitli özgürlüklerdeki sınırlamalar
- Konut sorunları
- Çevre sorunları
- Sosyal güvenlik sistemi yetmezliği
- Trafik anarşisi
- Kültürel dejenerasyon
- İş kazaları
- Adaletin geç tecelli etmesi vd

3. Sorun Alanlarının Genel Yapısı

Bu sorunların, "kök" ve "özgün" olarak iki bileşenden oluştuğu varsayılmaktadır. *Kök sorunlar*, sorunların çoğunluğuna girdi olurken, *özgün sorunlar* ancak tek başına kendisini göstermektedir.

4. Bu Yaklaşımın Gerekçesi

Toplum kesimlerinin ve bu kesimleri ilgilendiren sorunların sayısı son derece fazladır. Bu sorunların kabaca dahi gözden geçirilmesi, herbirinin içinde sınırlı sayıda yapı taşlarının tekrarlandığını, ancak bir sorun içinde bunların sayı, diziliş sırası ve göreceli ağırlıklarının değiştiğini göstermektedir.

Her sorun içinde, bu yapı taşlarının (*kök sorun*) dışında, bir de o soruna özgü parçalar bulunmakta ve hepsi birlikte bir *görünür sorun* oluşturmaktadırlar. Kamuoyunun daha çok ilgilendiği sorunlar işte bu *Görünür Sorunlar*dır.

Kök Sorunlar, girdi oldukları sorunlardan bağımsız olarak vardırırlar ve kendi aralarında birleşip, bazı özgün parçalarla birlikte yeni *Görünen Sorunlar* üretmek eğilimindedirler. Bu nedenle *Kök Sorunları* çözmeksizin *Görünen Sorunları* çözmenin mümkün olamayacağı bir hareket noktası olarak alınmıştır.

5. Kök Sorunlar Nelerdir ?

Çeşitli *Görünen Sorunlar* üzerinde yapılan çözümlenmeler, bunların az sayıda Kök Sebebin çeşitli kombinezonları biçiminde olduğunu göstermektedir. Saptanabilen ve birbirlerinden "*oldukça*" bağımsız olan bu *Kök Sorunlar* şunlardır:

- 5.1. Rekabet ortamı yaratılamamış olması,
- 5.2. Sürekli ve yaygın bir "öğrenme ortamı" bulunmayışı,
- 5.3. Enflasyon ortamının tüm diğer ortamları olumsuz etkilemiş / etkiliyor olması,
- 5.4. Bazı temel kavramların (iş standardı, iş gerekleri, iş değeri, beceri, rekabet gücü, değişim, iletişim, demokrasi, çağdaşlık, vbg) toplum tarafından henüz yeterince özümlememiş olması ki buna "*Genel Olarak İletişim Becerisi Yetmezliği*" denilebilir,
- 5.5. Hızlı nüfus artışı,
- 5.6. Tüketim ahlâkının yeterince gelişmemiş oluşu,
- 5.7. Bilim ve teknolojinin refah ve mutluluğu belirleyici rolünün yeterince anlaşılmamış oluşu,
- 5.8. Doğru kural koyma ve uygulama becerisinin yetersizliği,
- 5.9. Toplumun, sorun teşhis ve çözüme kabiliyetinin yeterince gelişmemiş oluşu,
- 5.10. İdarelerde istikrarsızlık,
- 5.11. İnsanımızın ortalama nitelik dokusunun yetersizliği,
- 5.12. Temel hak ve özgürlükler konusunda yeterli bilincin gelişmemiş oluşu,
- 5.13. Kültürel kimlik bunalımı,
- 5.14. Sanatın, refah ve mutluluğu belirleyici rolünün yeterince anlaşılmamış oluşu,
- 5.15. Fazilet anlayışı ve uygulamalarındaki sorunlar (ahlâk sorunları)

Bu gruplara ait kısa açıklamalar aşağıda verilmiştir.

1. Rekabet ortamı yaratılamamış olması

Bireylerin ve bireylerin biraraya gelmesinden oluşan çeşitli ilgi gruplarının arasındaki hertürlü mücadelenin , sonuçta o kişi ya da grupları refah ve/ya mutlulukları açısından daha üst tatmin seviyelerine götürebilmesi, bu mücadelelerin temel şartının rekabet olmasına bağlıdır. Aksi halde, yani birbirinden daha iyi olmak yerine, rakip(ler)ini aşağı iterek mücadele kazanmaya çalışmak halinde hem toplum bir kazanç elde edememekte, hem de toplumun geri kalan bireyleri yapıcı bir mücadeleye girmekten kaçınmaktadırlar.

Burada rekabet ortamı deyimi ile yalnız ticari alanda değil, tüm alanlardaki rekabet kastedilmektedir. Rekabet anlayışının toplum yaşamımıza egemen kılınmasıyla bugün mevcut olan birçok sorunumuzun ya ortadan kalkacağı ya da en azından hafifleyeceği düşünülmektedir.

2. Sürekli ve yaygın bir öğrenme ortamı bulunmaması

Toplumun çeşitli sorunlarını çözebilmek ya da muhtelif amaçlarına erişmek için kullanması gereken araçların başında bilgi edinmek gelmektedir. Bu, her şart altında, bilgiye erişmeyi ve öğrenebilmeyi gerektirmektedir. Diğer yandan bilgi edinebilmek yalnızca hayatın belli bir döneminde okullar vasıtasıyla değil, ömür boyunca devam edecek bir süreç olmak zorundadır. Toplumumuz bunu sağlayamamış, bunun yerine kurnazlık, kolaycılık, hattâ zaman zaman ahlâk dışı yollara tevessül gibi yollar genel kabul görmüştür. Bir başka deyimle bilgi edinebilme ve öğrenme ortamının bulunmamasından doğan vakum, bilgisizlik ve benzeri normlarla doldurulmuştur. Vakit ne kadar geç olursa olsun bilgisizliğin yerine bilgiyi ve öğrenmeyi koymaksızın çağdaş gelişmişlik sınıfına geçmek mümkün görünmemektedir.

3. Enflasyon ortamının tüm diğer ortamları olumsuz etkilemiş/etkilemekte oluşu

En genel tanımıyla ürettiğinden fazla tüketmek demek olan enflasyon sadece ekonomik alanda değil, tüm diğer alanlarda da olumsuz etkiler yaratmıştır. Kültürel dejenerasyon içindeki paydan, ahlak normlarındaki tahribata varıncaya kadar hemen her alanda enflasyonun etkileri vardır. Bu etki ortadan kaldırılmaksızın diğer sorunların kökten çözülebilmesi imkânsız görünmektedir.

4. Bazı temel kavramların toplum tarafından henüz yeterince özümlememiş olması

Günlük konuşma dilimizdeki kavramlardan, politika ve düşün hayatımıza dek geniş bir alanda kullandığımız kavramların çoğu konusunda birer uzlaşma mevcut değildir. Herkes bu kavramlardan ancak kendisinin arzu ettikleri anlamakta, bu ise sürekli çatışma içindeki bir toplumsal yapıya yol açmaktadır.

5. Hızlı nüfus artışı

Büyük bir nüfusa sahip olmanın milli varlığımızı idame ettirebilme şartı olarak görülmesi dışında toplumumuzun büyük çoğunluğu hızlı nüfus artışının yarattığı olumsuzlukların farkındadır. Varlık sürdürebilmenin nüfus ile birbirine bağlanması ise, gelişmiş ülkelerin seviyesine çıkılamayacağı, bu nedenle de ancak kalabalık nüfus aracılığı ile korunabileceğimiz gibi bir varsayımı geçerli kılmaktadır. Toplumumuz buna razı değil ve çağdaş medeniyet düzeyine erişmeyi bir vazgeçilmez amaç olarak benimsiyorsa, hızlı nüfus artışının makul bir düzeyde tutulması kaçınılmaz bir gerekliliktir.

6. Tüketim ahlâkının yeterince gelişmemiş oluşu

Çeşitli ahlâk türleri konusunda yüksek bir duyarlılığa sahip toplumumuzda tüketim ahlakı, yeterince üzerinde durulmayan bir kavramdır. Güç ve zenginlik göstergesi olarak ihtiyaç dışı harcamalar kadar, topluma örnek olması gerekenlerin bu yönde örnek vermemeleri de tüketim ahlâkının yeterince yerleşmediğini göstermektedir. Uzun yıllardır süren ve toplumumuzda birçok olumsuz etki yaratmış ve yaratmakta olan enflasyonun nedenlerinden birisinin de tüketim ahlâkı normlarındaki zafiyet olduğu şüphesizdir.

7. Bilim ve Teknolojinin, refah ve mutluluğu belirleyicilerinin yeterince anlaşılmaması oluşu

Gelişmiş toplumların mevcut refah ve mutluluğunu yaratan az sayıdaki faktörden başlıcasının bilim ve teknoloji olduğu gerçeği, üzerinde çok söz söylenmesine

rağmen henüz tam anlaşılammıştır. Buna paralel olarak bilim ve teknoloji gelişmiş ülkelerdekilerden oldukça farklı bir anlam ve içerik kazanmış, bilim ve teknolojinin toplumun refah ve mutluluğuna değil bilim adamlarının özgür seçimlerine göre Devletçe kaynak ayrılması gereken bir konfor olduğu gibi yanlış bir inanç yerleşmiştir. Bunun bir sonucu olarak da bireyler ve toplum, bilim ve teknolojiden yaşamlarıyla ilgili bir fayda beklemez duruma gelmişler ve diğer konforlar için ayırdıkları ölçüde kaynak ayırır olmuşlardır.

8. Doğru kural koyma ve uygulama becerisinin yetersizliği

Kural koymanın ve konulan kuralların uygulanmasının bir bilim olduğu gerçeği gözardı edildiği için konulan kurallar dejenere olmuş (ve olmakta) ve toplumun hemen hemen bütününde kurallara uymama bir alışkanlık haline gelmiştir. Buna paralel olarak kural koyanlar giderek, bu konuyu daha az bilenlere doğru yayılmış ve bir kural kirliliği ortamı doğmuştur. Çok sayıda kurala rağmen bireylerin uydukları kuralların sayısı son derece sınırlıdır. Bir anlamda toplumumuz kuralsız yönetilen bir toplum durumundadır. Bu gerçek henüz üzerinde konuşulan bir sorun olmadığı gibi, herhangi bir akademik kurum da üzerinde durmamaktadır.

9. Toplumun, sorun teşhis ve çözme kabiliyetinin yeterince gelişmemiş oluşu

Özellikle günümüzün hızlı değişim ortamında bir toplumun sorunlarla karşılaşmaması imkânsızdır. Hattâ bir bakıma sorunlarla karşılaşan bir toplum giderek onları çözme kabiliyetini de geliştirebilir. Bunun için onları "olmaması gereken" şeyler olarak değil de "olmasına engel olunamayan ve fakat çözümlenen" olgular olarak görmek zorundadır. Toplumumuz, başta bilimi hayatına egemen kılamamış olmak bulunmak üzere çeşitli nedenlerle sorun teşhis ve çözme yeteneğini yeterince geliştirememiştir. Toplumumuz sorunları teşhis için bütün Dünyanın yaygın olarak kullandığı bilimsel metodları , en önemli sorun alanları için dahi kullanamamakta, onun yerine herkes sorunun bir yönü üzerinde ısrar etmektedir.

10.İdarelerde istikrarsızlık

Kamu yönetimi kadrolarının sık sık değişmesi, bundan da önemlisi her değişen idare ile birlikte doğru ya da yanlış tüm yapılanların değişmesi ve hattâ aynı idare zamanında dahi idari sürekliliğin sağlanamaması dolayısıyla daima herşeye yeniden başlamak zorunluğu doğmaktadır. Bu ise vakit ve diğer kaynakların kaybına yol açtığı gibi kamu yöneticilerinin yanlış tutumlar(gelenin de eskisini değiştirmesi, bulunulan makamda uzun süre kalmanın çarelerinin aranması, bu imkânların zorlanması gibi) içine girmelerine de yol açmaktadır. Ancak bu duruma paralel olarak idareler de kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirememekte, sorunlar için doğru yaklaşımlar üretmemekte ve/ya uygulayamamaktadırlar.

11. İnsanımızın ortalama nitelik dokusunun yetersizliği

Toplumun nitelik dokusundaki yetersizliklerin, o toplum bireylerinin tek tek ya da gruplar halinde yaptıkları tüm işlere mutlaka yansıdığı gerçeği henüz anlaşılammıştır. Bu nedenle insana rağmen insan kalkındırılmaya çalışılmakta, ona çeşitli hizmetler getirilerek mutlu kılınabileceği sanılmaktadır. Halbuki insana yapılabilecek en büyük hizmet onun nitelik düzeyini, topluma yapılabilecek en büyük hizmet de toplumun nitelik düzeyini (dokusunu) geliştirmektir. Toplumumuzun nitelik dokusu yetersizliği tüm kök sorunlar içinde en önemlisini oluşturmakta, tüm kök sorunlara girdi teşkil eden bir kök sorun niteliğini taşımaktadır.

12. Temel hak ve özgürlükler konusunda yeterli bilincin gelişmemiş oluşu

Temel hak ve özgürlüklerin herbiri konusunda yaygın ve tam bir anlayış oluşmamıştır. Bir bakıma insanımız, uğradığı çeşitli haksızlıkları ve özgürlüğündeki sınırlamaları, başkalarına haksızlık yaparak ve başkalarının özgürlüklerini sınırlayarak gidermeye çalışmaktadır.

13. Kültürel kimlik bunalımı

Osmanlı İmparatorluğunun çoğunlukla dine dayalı mozayik kültür yapısından, Türkiye Cumhuriyetinin laik düzenine geçen ve fakat içindeki kültürel mozayiyi muhafaza eden toplumumuz çağın gerekleri ile geride bıraktığı çağın geleneklerini yeni bir yoruma kavuşturma sürecini henüz tamamlayamamıştır. Bu durum sosyal ve dönerek ekonomik yaşamda bunalımlara neden olmaktadır.

Bir yanda, bir toplumu Millet yapan bir arada yaşama isteği duyma, birbirini anlayabilme, ortak bir tarihe sahip olma, ortak Milli değerlere sahip olma gibi ortak kültür özellikleri; diğer yanda, ise bir Millet'in kültürel renkliliğini oluşturan kültür mozayiyi kavramı arasındaki denge henüz tam özümlememiştir.

14. Sanatın, refah ve mutluluğu belirleyici rolünün yeterince anlaşılmamış oluşu

Bilim ve teknolojiye benzer şekilde sanatın da refah ve mutluluktaki payı yeterince anlaşılammıştır. Bilim ve teknolojiden daha da akut olarak ve geçmişimizde bazı sanat dallarının kültürümüzde yer almaması nedeniyle, sanat ihtiyaçlar hiyerarşisinin en alt basamaklarına yerleştirilmiş ve tüm ihtiyaçların tatmininden sonra sanata sıra gelmesi gerektiği yanlış kabulü yapılmıştır.

15. Fazilet anlayışı ve uygulamalarındaki sorunlar

Bu açıdan sağlam bir geçmişe sahip toplumumuz giderek yoz değerlere sahip olarak ahlâk sorunlarıyla daha çok karşılaşır olmuştur. Nitelik dokusunun bir bileşenini oluşturan ahlâk, yeterince gelişmediği sürece yalnızca belli konularda bilgi beceri sahibi olmanın yeterli olmadığı, hattâ yeterli ahlâk normlarına sahip olmayan kişilerin bilgi becerisinin bulunmasının durumu daha da tehlikeli hale getirdiği bir gerçektir.